

Øresundsseminar den 6. september 2021

Velkomst: *Maria Reumert Gjerding*

Maria talte i sin indledning om konflikten mellem på den ene side de meget store naturværdier, som Øresund repræsenterer, og på den anden side den enorme menneskelige påvirkning, som Øresund bliver udsat for.

Det er vigtigt at der lægges pres på det danske og svenske parlament for at gøre Øresund til beskyttet område. DNs mål er, at 30% af alle danske farvande bliver beskyttede områder og 10% strengt beskyttede områder. Her kan Øresund fungere som referenceområde for de øvrige farvande, fordi der her findes et næsten intakt økosystem.

Derfor er det vigtigt på kort sigt at få stoppet de værste trusler mod miljøet, som for eksempel sandsugning, bundtrawl i Kilen og spildevandsudledning i forbindelse med overløb.

Det er også vigtigt, at vi ophører med at se de kystnære områder som potentielle byudviklingsområder.

Kommunerne og Øresundsvandsamarbejdet kan spille en vigtig rolle ved at lægge endnu større pres på den danske og svenske stat.

Status for arbejdet med at gøre Øresund til beskyttet havområde:

Therese Dannisøe Nissen

Therese ridsede historikken for Øresunds beskyttelse op:

- Den nordlige del af Øresund har siden 1932 haft forbud mod anvendelse af bundslæbende redskaber. Kilen er eneste sted, hvor det stadig er tilladt
- DN foreslog i 2010 udpegning af 8 marine nationalparker med Øresund som en del af 'Nordkysten af Sjælland'
- I 2012 kom Det Grønne Kontaktudvalg med rapporten 'Havets Natur' om marine områder, der burde beskyttes
- I 2014 sætter øresundsfiskerne fokus på den negative påvirkning, som råstofindvindingen har
- I 2019 gives ingen nye tilladelser til råstofindvinding og ingen fornyelse af eksisterende tillades, når disse udløber i 2025. Stadig indvinding i Køge Bugt
- I 2020 sætter Martin Lidegaard fokus på Øresund og kommer med et ønske om at gøre området til marin nationalpark. Nu afventer vi, om Øresund kommer i spil i forbindelse med Finanslov 2022

- Udpegning af Øresund som havstrategiområde i 2019. Men vi ved fortsat ikke, hvad det betyder. Afventer indsatsprogram i 2021, der skal vise, hvad staten vil med området
- DN ønsker, at hele Øresund bliver udlagt til reelt beskyttet havområde - med de vilkår der gælder for de nye havstrategiområder

Charlotte Carlsson

Charlotte beskrev, hvordan den svenske stat har grebet beskyttelsen af Øresund an:

Regeringen gav i 2020 Länsstyrelsen i Skåne et såkaldt regeringsopdrag, som pålægger styrelsen inden februar 2022 at udrede forudsætningerne for at udpege Øresund som marint beskyttelsesområde. Udredningen skal blandt andet analysere hvilken beskyttelsesform, der er den mest hensigtsmæssige, og hvilke konkrete områder, der bør beskyttes. Arbejdet skal gennemføres i dialog med en lang række andre svenske og danske myndigheder og foreninger.

Analysen har blandt andet identificeret 6 forskellige områdetyper, hvoraf lavvandede områder med ålegræs, blåmuslingsbanke og biogene rev er en meget vigtig type, fordi disse tredimensionelle strukturer har en vigtig økologisk funktion og absorberer store mængder CO₂ – og fordi disse områder samtidigt er truede.

Et konkret forslag til udpegning af forskellige typer beskyttelsesområder er for tiden til offentlig høring. I alt forslås udpeget 11 forskellige områder i den svenske del af Øresund. Områderne repræsenterer forskellige bundtyper og økosystemer.

Hele Øresund forslås udpeget som biosfæreområde, og der foreslås blandt andet regulering af fiskeri og søfart. Desuden har de foreslået hele Øresund som et Helcom Marine Protected Area (Øresund opfylder Helcoms krav hertil).

Øresunds trusler: Carl Lindqvist

Carl indledte med at forklare Øresunds funktion som forbindelse mellem Atlanterhavet (Nordsøen) og Østersøen.

Carl arbejder med at vurdere menneskelig påvirkning af natur og miljø. Hvilke samfundsmæssige fordele opnås med hvilke omkostninger for miljø og natur?

Vurdering af et givet projekts såkaldte kumulative effekt er vanskeligt, og meget ofte forgår det element for element uden, at der redegøres for den samlede effekt. Meget ofte mangler også det historisk perspektiv. Den enkelte påvirkning ses ikke i en større tidmæssig sammenhæng. Länsstyrelsen i Skåne arbejder med at udvikle en metodik, der tager højde for disse svagheder, sådan at man får et billede af de samlede effekter set i et tidmæssigt perspektiv.

Opfyldning på søterritoriet er en væsentlig trussel i forhold til Øresund blev brugt som eksempel i forhold til det historiske perspektiv.

Helt aktuelt er der to større opfyldningsprojekter i gang; Lynettholm på 296 ha og en opfyldning i Malmø havn på 24 ha.

De to opfyldninger synes umiddelbart som beskedne i forhold til Øresunds samlede areal. Set i et historisk perspektiv er de to opfyldninger imidlertid blot forsettelse af en historisk praksis. Det estimeres, at der siden 1860 er opfyldt omkring 7448 ha svarende til 3,25% af Øresunds totale areal. Forholdsmæssigt synes dette måske ikke dramatisk - men hvis man så ser på hvor meget af denne opfyldning, der er sket på lavt vand (0 – 6 m) drejer det sig om 18,4% af de lav bundede havarealer.

Netop de lavbundede dele af Øresund spiller en meget vigtig rolle i forhold til natur, miljø og klima. Det er her ålegræsset vokser, og ålegræs absorberer meget store mængder CO₂ og kvælstof. Opfyldning af lavt bundede havområder får på den måde en direkte indflydelse på CO₂ emissionen og på klimaforandringerne og for næringsstofindholdet af havvandet.

Hvis man laver en beregning på, hvad opfyldningen af Øresund har betydet i forhold til den såkaldte økosystemtjeneste som ålegræs yder, nås der et beløb, der svarer til 60 millioner \$.

Kommunernes og vandselskabernes rolle

Annemarie Westh Jepsen

I Helsingør Kommune har man nedsat et såkaldt §17 stk. 4, udvalg, et Øresundsudvalg. Den overordnede vision for udvalgets arbejde er at opnå en beskyttelse af havmiljøet i Øresund inden 2030. Udvalget skal etablere den nødvendige viden for, at visionen kan opfyldes og udvalget anbefale hvilken form for beskyttelse, kommunen skal arbejde for. Udvalget har senest kommet med en anbefaling til byrådet om hvilken beskyttelses form, man bør arbejde for, hvilken del af Øresund der i første omgang skal fokuseres på, og hvordan det videre arbejde skal foregå. Byrådet har i princippet tiltrådt udvalgets anbefalinger. Næste skridt er at udarbejde en procesplan.

Annemarie fortalte dernæst om Øresundsundsvandsamarbejdet (ØSV). ØSV har eksisteret siden 1995 og består af de fleste kommuner på den danske og svenske side af Øresund samt af Länsstyrelsen i Skåne. ØVS udarbejder rapporter, gennemfører projekter og formidler viden om Øresund – og skal arbejde upolitisk.

Thomas Persson

VA-SYD er et forsyningsselskab, som betjener 5 svenske kommuner, blandt andet Malmø, med forsyning af drikkevand og håndtering af spildevand og affald.

VA-SYD arbejder sammen med for eksempel Biofos på den danske side af Øresund. VA-SYD arbejder også sammen med Öresunds Vattenvårdsförbund, som foretager recipient kontrol.

Der er forskel på, hvordan svenske og danske rensningsanlæg renser spildevandet. I Sverige bestræber man sig på, at det rensede spildevand har så lavt et fosforindhold som muligt, mens man i Danmark bestræber sig på, at det rensede spildevand har så lavt et kvælstofindhold som muligt. Disse historisk betingede forskelle kan give nogle udfordringer for miljøtilstanden i Øresund og for samarbejdet på tværs af Sundet.

En anden forskel er, at der er forholdsvis flere overløbshændelser på den svenske side af Øresund sammenlignet med Danmark. Til gengæld er disse gennemsnitligt langt mindre mængdemæssigt end dem på den danske side.

Ifølge Thomas Persson er vi nødt til at lave vandkvalitetskontroller, der ikke drager en linje i midten af Øresund. Vandkvalitetskontrollerne for DK og SE skulle ifølge ham have været lagt sammen for lang tid siden.

I Skåne arbejdes for tiden med to store projekter indenfor spildevand (HAT og MAT), som tilsammen skal forbedre spildevandsrensningen ved blandt andet også at rense spildevand for medicinrester m.m., nedbringe antallet af overløb, mindske energiforbruget mv.

Afsluttende diskussion

Under den afsluttende diskussion blev det blandt andet påpeget, at Danmark mangler den nødvendige offentlige organisering for at kunne håndtere havmiljøet på en tilstrækkelig effektiv måde. Kommunerne og regionerne har formelt ingen direkte indflydelse, og staten er nærmest fodslæbende i sin ageren. De initiativer, Folketinget hidtil har taget i forhold til beskyttelse af Øresund, har været ufokuserede og med meget lille handlekraft. Derfor er det op til lokale og regionale aktører, kommuner, grønne organisationer mv. at presse på for at få beskyttelsen af Øresund højere op på den politiske dagsorden, - og få sat handling bag ordene.

Fra kommunernes side blev det påpeget, at der mangler dialog mellem kommuner og myndigheder både på tværs af Øresund og på langs. Således deltager kommunerne syd for København ikke i Øresundsvandsamarbejdet, og det er en svaghed, som der bør gøres noget ved. I forhold til for eksempel sandsugning ville det være en fordel med et nord-syd samarbejde i Øresund.

Fra vandselskabernes side blev det påpeget, at rammerne for vandselskabernes skal ændres, for at de kan tage fat og forbedre deres ydelser. Blandt andet i forhold til at fokusere mere på det sammenhængende vandkredsløb, frem for som nu på enkeltelementer i kredsløbet. Helt specifikt blev det fra dansk side nævnt, at de har brug for miljøtilsynet til at tage strengere beslutninger om at rense flere ting (kemikalier) ud af vandet.

DN repræsentanterne udtrykte ønske om, at DN som organisation skal fokusere mere på havet som en betydelig del af Danmarks natur.

Flere deltagere efterlyste et samlet Øresundsråd, som blandt andet kunne koordinere de forskellige myndigheders arbejde med havmiljøet – og være et uafhængigt råd som har overblik over - og forholder sig til - den kumulative miljømæssige effekt af samtlige større projekter, der ønskes gennemført i Øresund. Der blev også påpeget, at der bør gøres en større indsats i forhold til at formidle og undervise i Øresunds betydning som miljø og natur.